

**KAŽDÝ MÁ PRÁVO
VOLNE SA POHYBOVAŤ
A SLOBODNE SI VOLIŤ
BYDLISKO VO VNÚTRI
KTORÉHOKOLVEK ŠTÁTU.**

(Článok 13 Všeobecnej deklarácie ľudských práv)

Vysídlenkyňa Maryna ukazuje svoju svadobnú fotografiu, jednu z mála pamiatok, ktoré si stihla odniesť, keď opúšťala svoj domov.

FOTO: AUTORKA

Keď v auguste 2008 začali v Južnom Osetsku boje a na dvere zabúchali ruskí vojaci, zbalila Marechi Gogidze jednu tašku. O pár dní sme zas doma, myslela si. Prešli tri roky a Marechi býva s manželom Alem a tromi synmi v malom byte od vlády v dedine Gardabani. Do rodného domu sa už pravdepodobne nevráti.

Gruzínsko má približne štyri a pol milióna obyvateľov. Z toho je možno až štyristotisíc vnútorných vysídlených, teda ľudí, ktorí prišli o svoje domovy a museli ujsť na nové miesto v rámci svojej krajiny. Nie sú to len utečenci z Južného Osetsku. Začiatkom 90. rokov 20. storočia utiekali Gruzínci aj z Abcházskom na západe krajiny.

V DETSKÝCH POSTIELKACH

Marechi Gogidze (38) vyštudovala obchodnú akadémiu a potom žurnalistiku na univerzite. Pracovala ako novinárka, neskôr učila v škole. Jej muž Ale tiež pracoval, okrem toho mali pri dome v Tschinvali malý obchodík a veľkú záhradu. Ovocie z Južného Osetsku bolo kedysi vychýrené v celom bývalom Sovietskom zväze. Najlepšie jablká vraj dozrievajú v tamojších sadoch. Ľudia živila pôda. Vysídlení si dodnes nechcú pripustiť, že sa na svoje polia a do svojich sádov už nevrátia. Pre všetkých znamená Osetsko domov. Upínajú sa na jednu myšlienku: možno raz, aj keď to bude trvať roky, pôjdem naspať domov. „Ruskí vojaci nám nechceli ublížiť,“ spomína Marechi na to, ako pred tromi rokmi zabúchali na dvere jej domu. Necíti voči nim hnev ani nenávisť. „Jednoducho dostali rozkaz vyťahovať nás. Tak prišli, zaklopali a vyviedli nás von.“

Marechin brat mal mikrobús. Zbral svoju rodinu, susedov, Marechi a jej troch synov a odviezol ich k sestre do Kaspi. Ale zostal v dome, kým to bolo možné. Chcel ho strážiť pred ruskými vojakmi. Nakoniec však ušiel aj on. Po niekoľkých dňoch sa rodina dozvedela, že v Tbilisi poskytla vláda utečencom zadarmo ubytovanie v škôlkach a školách. Vybrali sa teda tam. „Bývali sme všetci na kope. Nemali sme normálnu kúpeľňu, spali sme v detských postieľkach. Ale ľudia boli milí, nosili nám jedlo, oblečenie,“ hovorí Marechi. Po troch mesiacoch prišla ponuka od vlády: domček na

Raz pôjdeme DOMOV, dúfajú vysídlení v Gruzínsku

SLOVENSKÁ OFICIÁLNA ROZVOJOVÁ POMOC

Slovenská republika ako člen OECD (34 najvyspelejších krajín sveta), člen Európskej únie a iných medzinárodných organizácií je od roku 2003 súčasťou svetového spoločenstva krajín, ktoré poskytujú rozvojovú a humanitárnu pomoc. Národným koordinátorom oficiálnej rozvojovej pomoci Slovenskej republiky (ODA – Official Development Assistance) je Ministerstvo zahraničných vecí SR (MZV SR). Mechanizmus oficiálnej rozvojovej pomoci SR, ako ho poznáme dnes, vznikol v roku 2003. Jeho základy sa formovali v rokoch 1999 – 2002. V roku 2002 a následne v roku 2009 MZV SR vypracovalo Strednodobú stratégiu oficiálnej rozvojovej pomoci SR na roky 2009 – 2013, ktorú každoročne špecifikuje a aktualizuje v dokumente Národný program oficiálnej rozvojovej pomoci SR. Sú v ňom definované spôsoby, kam a v akej výške sa peniaze určené na rozvojovú pomoc rozdeľujú.

SlovakAid

MZV SR v roku 2007 zriadilo Slovenskú agentúru pre medzinárodnú rozvojovú spoluprácu. Agentúra v zmysle kompetencie administratívnej a kontraktnej jednotky realizuje projektové cykly v rámci ODA SR pod značkou SlovakAid. Na implementácii ODA sa podieľajú národné subjekty, medzi ktoré patria štátne a akademické inštitúcie, mimovládne organizácie i podnikateľské subjekty. Viac sa dočítate na www.slovakaid.sk

vidieku alebo byt. Marechi si vybrala dvojizbový byt v meste Gardabani, v bývalej robotníckej ubytovni. „Všetko sa zmenilo. Viem, že domov sa už nikdy nevrátime. Treba si zvyknúť na nový život a neobzerať sa dozadu.“

ZOSTALI IBA FOTKY

Na jeseň 2008 vyrástli po celom Gruzínsku tisíce domčekov. Podobajú sa ako vajce vajcu: štvorcový pôdorys, rozloha 64 m², ten istý základný nábytok. Niekde majú ľudia tečúcu vodu, kúpeľňu a záchod rovno v dome, inde si museli porobiť latríny a vodu nosia zo studne z ulice. Osídlenia vybudovali mimo dedín. V niektorých je dvesto domov, v iných aj dvetisíc. V mestách zas vláda zabrala staré ubytovne a hotely. Izby prerobila na malé bytíky. Najstaršia obyvateľka ubytovne v Gardabanoch má 88 rokov a volá sa Elene Mindiasvili. Pamätá si veľa vojen. Aj druhú svetovú. Kedysi dávno ju manžel opustil a nechal jej na krku štyri deti. Čulá babička bola celý život zvyknutá na robotu. Steny jej izby sú jej hrozne tesné. Vedľa bytovky si očistila malý kúsok zeme od kameňov, navozila si tam zeminu a má záhradku. „Musím niečo robiť. Nemôžem len tak sedieť. Chcem robiť so zemou. Posadiť, polievať, starať sa o rastlinky,“ vysvetľuje. Neváha vláčiť motyku hore-dolu po schodoch a okolo chlapov, ktorí vonku pofajčievajú a hrajú doskové hry. Je zaujímavé, že s novou situáciou sa vyrovnali oveľa horšie ako ženy. Tie asi cítia väčšiu zodpovednosť za rodinu a budúcnosť detí. Pamiatky z domu si ľudia opatrujú ako oko v hlave. Najväčším pokladom sú fotografie zo šťastných čias. Opatrne ich vyberajú zo škátul a ukazujú návštevam.

Niektorí však nemajú ani len fotografie.

JANA ČAVOJSKÁ

Autorka je reportérka Plus 7 dní

OZ Človek v ohrození kúpilo z oficiálnej rozvojovej pomoci SlovakAid ľudom hospodárske zvieratá, pomohlo rozbehnúť malé biznisy vysídlených, zrekonštruovalo byty a podporilo komunitné projekty.

Slovenská katolícka charita z prostriedkov SlovakAid pomohla vysídlencom v Khobi, ktorí museli ujsť z domovov počas konfliktu s Abcházskom. Vybudovala infraštruktúru a podporila poľnohospodársku činnosť.

Pilot, pekár, policajt. Kambodžské deti snívajú. UŽ MÔŽU

„V škole mám najradšej khmérčinu a matematiku. Vďaka khmérčine sa môžem učiť. Keď sa budem učiť, zarobím si peniaze, a vďaka matematike si potom porátam, koľko som zarobil,“ hovorí 13-ročný Ma Samrithdy. Je HIV-pozitívny.

„Chcel by som mať pekára a piecť chlieb,“ pokračuje. „Páči sa mi, že chlieb sa dá prenášať. Môžem ho vložiť do tašky a zobrať si ho na desiatu do školy alebo na výlet,“ vysvetľuje. Jeho rodičia pred siedmimi rokmi zomreli na AIDS. Stará mama sa o neho nedokázala postarať a priviedla ho do House of Family, teda Domu rodiny, ktorý v kambodžskom hlavnom meste Phnom Penh zriaďuje občianske združenie Dvojfarebný svet spolu s Vysokou školou zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety v Bratislave. Príbeh, akých sú v Kambodži stovky. Koncom deväťdesiatych ro-

je ako mama. „Učím sa tu variť, šiť, robiť domáce práce. Rada by som bola krajčírkou. A chcela by som, aby vyrobili liek na HIV, nech sa vyličím ja, aj moji súrodenci,“ vraví.

Dvojfarebný svet prevádzkuje v Kambodži dva domovy. Dokopy v nich žije 145 detí. Okrem zdravotnej starostlivosti dostávajú vzdelanie a vďaka podpore adoptívnych rodičov aj financie, pomocou ktorých budú môcť po dosiahnutí dospelosti rozbehnúť drobné podnikanie alebo si zaplatiť štúdium na vysokej škole.

POMOC AJ MATKÁM

O deti s diagnózou HIV+ sa v Kambodži stará aj občianske združenie Magna Deti v núdzi. Zameriava sa na zamedzenie prenosu vírusu z matky na dieťa a dôslednú pred-pôrodnú starostlivosť. Projektom prešlo viac ako päťsto mamičiek a v 96 percentách sa im narodili zdravé deti. Okrem toho Magna poskytuje zdravotnú starostlivosť stovkám HIV pozitívnych detí žijúcim u svojich príbuzných a v dvoch domovoch sa stará o 48 sirôt. Jednou z nich je 9-ročný Bun Choch. Od narodenia nevidí na ľavé oko, mama ho opustila. Do domova sa dostal, keď mal tri roky. Nevedel rozprávať ani poriadne chodiť. Teraz je z neho veselý chlapec, ktorý sa čulo zaujíma o všetko naokolo. „Chcem byť policajtom, aby som mohol chytať zločincov a strážiť poriadok,“ prezrádza. Terajšie možnosti liečby dávajú malým pacientom šancu žiť ďalších desať či pätnásť rokov. Medicína však napreduje, preto sa dá predpokladať, že deťom minimálne predĺži život ešte viac.

HLAVY BEZ VÍRUSU

Keď bola Rin Sokkong mladšia, niekoľkokrát sa ju susedia pokúsili znásilniť. Staršia sestra chodila do práce a nedokázala sa o ňu postarať, preto ju radšej priviedla do domova. Teraz 15-ročné dievča snáva o práci kaderníčky. O rok mladšia Keo Seavlang chce byť kuchárkou. „Mám rada chutné jedlo, chcem si otvoriť vlastnú reštauráciu,“ vraví. Deti z chudobnej krajiny, ktorú dlhé roky sužovali boje a Červení Khméri. Deti, ktorým rodičia pribalili do života krutý vírus. Veľa si vytrpeli a bez pomoci by už zrejme nežili. Aj preto sú ich túžby a sny prosté. Tešia sa, že majú strechu nad hlavou, niečo pod zub a možnosť chodiť do školy. V Kambodži to nie je samozrejmosť. Dalin má pätnásť a chce byť lekárou. Nebeďáka. Nestázuje sa. Do svojej mysle vírus nevpustila. „Som vďačná za spravodlivosť a za to, že je mier. Teším sa zo svojej mladosti a šťastia.“

MARIÁN SZÜCS

Autor je novinár

*Teším sa zo svojej
mladosti a šťastia.*

FOTO: MARTIN BANDŽAK ©

kov minulého storočia patrila krajina k oblastiam s najvyšším počtom ľudí infikovaných vírusom HIV v Ázii (odvtedy sa situácia zlepšuje, počet HIV-pozitívnych klesol z dvoch percent populácie na menej ako pol percenta). Šíreniu ochorenia napomáhali najmä voľné spoločenské mravy tolerujúce návštevy prostitútok. Scénár bol jednoduchý – najskôr sa nakazil muž, potom jeho žena a tá následne preniesla vírus na dieťa. Rodičia zakrátko zomreli a ostali po nich siroty, o ktoré sa nemal kto postarať.

PENIAZE A MÚDROST

„Najradšej by som sa stal pilotom, lebo si myslím, že pilot zarobí veľa peňazí. Chcel by som byť bohatý a múdry. A chcel by som vedieť svoju múdrosť používať,“ hovorí 12-ročný Sokna. Issa nevidí na jedno oko a takmer nepočuje na jedno ucho. Napriek tomu miluje čítanie a počúť ho pri tom v celom dome. Rád snáva. O celkom obyčajných veciach. „Rád by som mal rodinu, zdravie, šťastie,“ vymenúva. Maty už nie je dieťa. Má 21, ale do školy začala chodiť veľmi neskoro, preto je stále v domove – spolu s piatimi mladšími súrodencami, pre ktorých

Projekt House of Family finančne podporujú Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce svätej Alžbety, Nadačný fond J&T, Občianske združenie Dvojfarebný svet, Nadácia Daniely Hantuchovej a ďalší darcovia.

Magna Deti v núdzi prevádzkuje v Kambodži Dom nádeje Phnom Penh a Dom nádeje Takhmau. Oba domy sú financované individuálnymi darcami.